

ALULMOTIVÁLTAK-E A DIÁKOK?

2009. 04. 26-án, délelőtt a VI. Diákjogi Konferencián Zebegényben műhelymunkát tartottunk a diákok alulmotiváltságáról. A cél tapasztalatcsere volt, mely úgy gondolom, sikeresnek tekinthető. A délelőttöt egy ötletadó, tájékoztató előadással kezdtem, melynek anyaga a következő volt:

"Alulmotiváltak és passzívak-e a diákok? Műhelymunka a diákok közéleti aktivitásáról"

Fogalmak:

Alulmotivált:

- nem látja értelmét a cselekvésnek
- nem lát rá elég okot
- nem hisz benne
- nincs meggyőződve a fontosságáról
- a cselekvés nem hoz nagy élményt

Passzív: az ügyvel, a cselekvéssel szemben tétlen, közömbös (általában is lehet passzív, de nem feltétlenül)

Közélet: konkrét tevékenységek köre, amit egy adott társadalmi kör azért csinál, mert közös érdekeik fűződnek ahhoz, hogy ezt együtt csinálják

Aktivitás: tudatos cselekvéssor, cselekvési kedvvel

Motiváció: olyan folyamat, amely által az indítók (motívum) létrejön a személyiségben

Ifjúságsegítés: minden olyan tevékenység, amely azt segíti, hogy az illető a saját erőforrásait tudja használni arra, hogy kielégítse az igényeit és kezelje a problémáit. (4 évvel ezelőtt elkezdtek az ifjúságsegítők tömeges képzését, jelenleg az ország 11 felsőoktatási intézményében folyik ilyen oktatás.)

Segítő: az a személy, aki teljesen önzetlenül, alapvetően verbális úton tud segíteni abban, hogy egy illető a saját erőforrásait tudja használni saját igényei kielégítésére és problémái kezelésére.

Tréning: valamely eljárásmód gyakorlása

Téma fontossága: "ördögi kör"/"sárga út"?

1. kevés az aktív résztvevő
2. látványos tevékenységek jó megvalósítása nehéz vagy lehetetlen
3. a diákok nem látnak ilyen tevékenységeket
4. nem alakul ki a fontosságérzet, motiváció
- 5/a. nem csatlakozik, nem segít

6.=1. kevés az aktív résztvevő

5/b. csatlakozik, de ha akadályozó tényező van (pl. nem megfelelő segítő pedagógus vagy maga az alacsony létszám), akkor újra 4. 5/a. 6.=1.

5/c. csatlakozik, VALAMIÉRT motivált, segít

6.= 6. aktívabb szervezet, ennek lehetnek pozitív eredményei

Ezekhez a tevékenységekhez (DÖK, VGYIÖ, rendezvények...) muszáj csoportnak lennie, melyet állandóan fejleszteni kell. Mára az alapvető szocializátor, identitás-alkító a diáklét, mellyel szemben a család és a lakókörnyezet jelentősen visszaszorult (pl. lásd: Karta).
(Milyen identitást tud adni az iskola???)

A motiválásról, motiváltságról

Motiválás alapvető útjai:

- a cselekvés értelméről való meggyőzés
- a cselekvés okainak megismertetése, megértetése
- annak a hitnek a megerősítése, hogy a cselekvés jó, helyes, fontos
- azon tapasztalat megerősítése, hogy a cselekvés valamilyen vonatkozásban örömlélményt okoz

Miért lehet aktív valaki? (példák)

- törődés, foglalkozzon vele valaki -> barátok, törődő felnőttek (a cselekvés *eszköz*)
- kaland, népszerűség, siker (a cselekvés *eszköz*)
- tudatosan vesz részt vagy nem -> okok nem tudhatóak (lehet harci eszköz is, sőt, ez az általános)

Pedagógus, segítő szerepe

Teljesen önálló önkormányzatok száma kicsi (lásd 2008-as felmérés a tizenévesek demokráciaképéről) -> a szervezetet segítő pedagógus szerepe (véleményem szerint) fokozott.

Műhelymunka

Műhelymunka: a résztvevők együttműködésükkel közösen létrehozhatnak valamit (ez esetünkben egy lista lesz, mely jó példákat és új ötleteket tartalmaz, melyek bármely szervezeti életben felhasználhatóvá válnak)

Műhelymunka menete:

- egyéni lista összeállítása a megadott kérdések alapján (15 perc)
- az egyéni listák kiscsoportos megbeszélése, alakítása, bővítése (40 perc)
- nagycsoportos megbeszélés, összesítés (30 perc)

Kérdések

1. Milyen aktivitási helyzetet érzeksz köreidben, mit látsz aktuális problémának?
2. Milyen közéleti tevékenységeket végeztek/végzel, és mi szűrődik be ebbe a tevékenységbe a diákjogból?
3. Mi az, ami tevékenységeitekből/tevékenységedből jó a motiválás szempontjából?

4. Hallottál-e már mások által használt (akár külföldi) jó módszerekről?

5. Milyen ötleteid vannak ebben a témában?

Jó példa:

- olyan cselekvésekről szólnak, melyek valóban többeket érdekelnek, amiknek végzése többek érdeke
- a cselekvés mentén az érintettek motiváltak vagy motiválhatók, tehát értelmük van, hinni lehet bennük, érzelmi élménnyel járnak, vagy ezekkel felruházhatóak
- (- reálisak)

Válaszadásnál, csoportos munkánál figyelembe kell(ene) venni:

- diákjogot
- általános demokráciára nevelést
- fiatalok iskolával való kapcsolatát

(A fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta

I.4 A fiatalok részvételét elősegítő oktatási és képzési politika

15. Az iskola nem pusztán olyan intézmény, amelyben a fiatalok életük tekintélyes hányadát eltöltik, és iskolarendszerű képzésben részesülnek, hanem az a hely is, ahol az életről alkotott nézeteik és véleményük formálódik.

Rendkívül fontos, hogy a fiatalok tanuljanak az iskolában a részvételről és a demokráciáról, és hogy a demokráciáról, részvételről és állampolgárságról szóló kurzusok elérhetőek és megfelelően kimunkáltak legyenek. Az iskola ugyanakkor arra is megfelelő hely, hogy a fiatalok a gyakorlatban is tanulmányozhassák a demokráciát és ahol a döntési folyamatokba bevonják őket, ott bizonyítottan sikeresek is.

Ennek érdekében:

i. a helyi és regionális önkormányzatoknak határozottan bátorítaniuk kell a fiatalokat az iskolai életben való részvételre. Mind anyagilag, mind egyéb módon, például találkozók szervezésével is támogatniuk kell a fiatalokat abban, hogy demokratikus iskolai diákszervezeteket hozhassanak létre. Ezek a szervezetek függetlenek, önkormányzattal kell rendelkezniük, és ha úgy kívánják, részvételi jogot kell biztosítani számukra az iskola vezetését érintő döntések meghozatalában, a tanárokkal és az iskolai szervezetekkel együttműködve;

ii. ahol a helyi és regionális önkormányzatok felelősek a tantervért, ott biztosítaniuk kell a diákoknak és diákszervezeteknek azt a lehetőséget, hogy folyamatos tájékoztatást kapjanak a tantervről és változásairól. Biztosítaniuk kell azt is, hogy a polgári és politikai nevelés szerepeljen az iskolai tantervben, és az minden diák oktatási programjába a szükséges súllyal és mértékben kerüljön be.)

Csoportok összetétele:

- DÖK-ösök, VGYIÓ-sök
- segítő pedagógusok, ifjúsági csoporttal aktív kapcsolatban álló személyek
- szakértők (köztisztviselők, jogászok...)

Csoporton belüli szerepek:

- (olvasható) jegyzőkönyv vezetője
- időt figyelő személy
- koordinátor
- szóvivő, előadó

Kérem a mindenki által érthető megfogalmazást, olvasható írást!

A listákat a műhelymunka után névvel és a szervezet nevével ellátva elkérem, az összesítéshez felhasználom.

Ezek alapján mindenki elkészítette az egyéni listáját, majd három csoport jött létre, amelyek körülbelül egy óra alatt megbeszélték egyéni tapasztalataikat, ötleteiket, majd ezek összesítését nagy körben is megosztották egymással.

Tekintsük át a kérdésekre adott válaszokat, a csoportok eredményeit!

1. Milyen aktivitási helyzetet érzékelsz köreidben, mit látsz aktuális problémának?

A válaszadók között volt olyan is, aki a saját szervezeténél viszonylagos, vagy elég jó aktivitást tapasztal, de a többség passzivitásról, érdektelenségről írt. A válaszok között többször előfordult az, hogy nincsenek megfelelő pedagógusok, a segítők sem érdeklő igazából a közéleti tevékenység, az iskola a diákoknak túl sok idejét elveszi, nincs megbecsülve a fiatalok munkája, nincs pénz, nincsenek támogatók, az aktuálpolitikában is széthúzást, nem egységes érdekképviselőt lehet látni, nincsenek tisztában (sem a diákok, sem a pedagógusok) a DÖK/ az adott szervezet céljaival, fontosságával. A kívülálló szemében (és sajnos sokszor már a résztvevők tudatában) nincs presztízse a DÖK munkájának.

A szakértői csoport hangsúlyozta, hogy az iskola túl sok időt elvesz a fiataloktól, így nincs idejük és energiájuk arra, hogy iskolán kívüli tevékenységekkel foglalkozzanak, inkább mástól várják az érdemi munkát, a végeredményt (ha egyáltalán érdeklő őket). Az érdeklődő diákok csoportján belül két fő irányt különböztettek meg a szakértők: a politika és a közélet iránt érdeklődők csoportját. Az ilyen típusú tapasztalatokat a módszertani kidolgozás kapcsán lehetne felhasználni.

2. Milyen közéleti tevékenységeket végeztek/végzel, és mi szűrődik be ebbe a tevékenységbe a diákjogból?

Erre a kérdésre a válasz természetesen személyenként, szervezetenként más és más, tanácsadástól a képzéseken át a kiadványszerkesztésen keresztül a programszervezésig minden előfordult. A kérdés célja a válaszadóknak való segítségnyújtás, orientálás volt.

3. Mi az, ami tevékenységeitekből/tevékenységeidből jó a motiválás szempontjából?

4. Hallottál-e már mások által használt (akár külföldi) jó módszerekről?

5. Milyen ötleteid vannak ebben a témában?

A hangsúly a 3., 4., 5. kérdéseken volt, amelyekre adott válaszok kisebb-nagyobb átfedéseket mutatnak mind a kérdések között (tehát pl. amit valaki ötletnek írt, az másnál tapasztalat volt), mind pedig a csoportok között. Így ezeket a válaszokat összesítve tárgyalom.

Fontosnak tartják a csoportok azt, hogy a felmerülő témák érdekesek legyenek. (Kérdezem

én: a mai fiatalság számára mi számít érdekesnek?) Viták generálása a szakértői csoportnál a bevált módszerek között szerepelt. Valóban, ha a téma eleve az "érdekes" kategóriába sorolható, a vita már csak fokozza ezt az érdeklődést, amennyiben viszont nem annyira foglalkoztatja a résztvevőket a téma, a vita által érdeklődőbbek lehetnek.

Az első kérdésre adott azon válasszal ellentétben, hogy a fiatalok munkája nincs kellőképpen figyelembe véve, a szakértői csoport a bevált módszerek között említette azt, hogy az ifjúsággal érdemi döntéshelyzetet alakítanak ki a szervezetben, valamint haladó tevékenységekbe bevonják őket. Tehát ez egy lehetséges megoldásnak tűnik: néhány ember biztosan aktívabb lenne, ha ténylegesen érdeklődnének iránta, komolyan vennék a munkáját, figyelembe vennék ötleteit. Ennek része lehet (sőt, kellene is, hogy legyen), ha kiértékelnek minden elvégzett munkát, és főleg a pozitívumokat emelik ki. Érdemes nemcsak a már folyó tevékenységbe bevonni az embereket, hanem a kezdetektől, az ötletektől figyelembe venni mindenki véleményét. (Itt egy lehetséges válasz arra a kérdésre, hogy mi számít a mai fiatalság számára érdekesnek: amit saját maguk találnak ki.)

Fontosnak tűnik az, hogy a fiatalokkal módszertani és szakmai tapasztalatokat osszanak meg a segítők, melyeket a későbbiekben felhasználhatnak. Ez máshol az anyagi lehetőségekkel összevonva jelent meg, mivel a tapasztalatátadást egyes helyeken ingyenes tréningeken, képzéseken végzik, melyek mind a diákok, mind a pedagógusok számára nyitottak. Az ingyenes ismeretterjesztő kiadványok is előjöttek, mint bevált módszerek. (Hogy lehet ezeket *ténylegesen* eljuttatni a diákokhoz?). A programoknál volt hétvégi, iskolai időn belüli (pl. jogász meghívása osztályfőnöki órára, diákszabadság), szabadidőben szervezett is (pl. tábor, tréning, képzés). Ezek mind az aktuális lehetőségektől függenek. Csapatépítéshez valószínűleg a kirándulás-jellegű összejövetelek és a csereprogramok (pl. FLP) a legmegfelelőbbek a válaszok alapján.

Minél nagyobb szabású egy rendezvény, annál nagyobb motiváló ereje van, több embert vonz, nagyobb nyilvánosság előtt zajlik, és a helyzetnek és a szervezői feladatoknak komolyságot ad. Viszont a nagyszabású rendezvény kapcsán felmerül a kérdés: *miből?* A biztonságos anyagi és humán háttér mindenhol megjelent, általában hiányként. Hogyan is valósíthatnának meg a szervezetek tökéletesnek tűnő programokat pénz, hely és nem utolsósorban segítő felnőttek, vagy legalábbis összetartó emberek hiányában? Több helyen előjött az, hogy érdemes kijelölni egy olyan személyt, aki képes összetartani a csapatot, nyitott, jókedvű, úgymond pozitív személyiség. Ha már *kijelölünk* valakit erre a feladatra, akkor vigyázni kell, hogy ez az illető tényleg érdeklődő legyen, a kijelölés ne jelentsen terhet számára. Ha már ő lenne az, aki mások szemében példát jelenthet, akkor ne egy megjátszott nyugalmat és rendet lássanak az életében. Bevált módszerek között jött elő az, hogy van olyan hely, ahol tényleg ismernek személy szerint mindenkit, nem csak a szervezethez tartozó legfontosabb személyi adatokkal vannak tisztában. Ez lehet egy ember miatt is (az úgymond kijelölt központi ember miatt), de működhet hálószerűen is. A kulcsszó a *figyelem*. Ennél a szervezetnél fontosnak tartom megemlíteni azt a működő módszert is, hogy nemcsak a kijelölt feladatok teljesítésével foglalkoznak, hanem külön fakultatív programokat is szerveznek (sütögetés, kisebb kirándulások). Mindenesetre fontos az, hogy mindenkiben erősítsük a tudatot, hogy az adott tevékenység fontos és érdekli őt. Az egyik résztvevő ezt úgy képzelem el, hogy az adott személyt egy képzeletbeli tér közepére helyezzük ki. A tér maga a feladat (ami esetleg nem igazán érinti a fiatalt, de szeretnénk benne motiválni), és a középponthoz (tehát az egyénhez) próbálunk kapcsolni már meglévő dolgokat (barátok, érdeklődési körrel kapcsolatos dolgok, bulik stb.) vagy akár az illetőhöz illő új elemeket (beszélgetések, ismerkedés során ezek iránya kiderül), melyekkel erősíthetjük benne az érdeklődést.

Mindenképpen figyelni kell arra, hogy a fiatalok számára alapvetően fontos dolgokat egy

tevékenység nyújtani tudja: pl. önkifejezés, önbizalom erősítése, tényleges közösségi lét megélése, kortárs kapcsolatok kialakítása, önismeret növelése, elismertség, egyéni karrier lehetősége.

A jövő, karrier témája úgy tűnik, minden csoport szerint a fiatalok által közkedvelt. Karrierinterjú, mások életpályájának bemutatása, tanácsadás, önismereti beszélgetések, pályaorientációs foglalkozások kerültek elő erre vonatkozóan.

A jutalmazás kérdése több helyen előfordult. Volt szó virtuális pénzről, mely különböző dolgokra beváltható, készpénzről, pontokról, ajándéktárgyakról, kirándulásokról. Ezek valóban ösztönzőleg hatnak, de felmerül, hogy így mi válik céllá? Mi lesz a fontos? Nem ronthatja-e a közösséget a versenyszellem?

Érdekes, de a diákok csoportjánál kevésbé került elő a segítő pedagógusok problémája. Úgy tűnik, a felnőttek csoportjai kritikusan viszonyulnak ehhez a kérdéshez. Minden csoport megállapította, hogy a szervezetek működéséhez nem elég a fiatalok aktivitása, ha nincs hozzá a kellő segítség. A segítők egy része szintén passzív, alulmotivált, kényszerből vállalja el a feladatot, de vannak, akik igyekeznek, de nincsenek kellőképpen felkészülve ezekből a témákból. Ezért is lenne fontos végre a demokráciára nevelés módszertanának kialakítása, ennek beépítése a felsőoktatás elméleti és gyakorlati képzéseibe (, pl. az ifjúságsegítők képzése e témában).

Mindezeket egybevetve úgy látom, hogy a téma ezen a szinten túl bonyolult ahhoz, hogy megoldási sémák születhessenek, de véleményem szerint ilyen kis lépésekkel kell elkezdeni azt a folyamatot, melynek végén talán egy módszertanában is kidolgozott, valódi és sikeres demokráciára nevelést tapasztalhatunk majd - érdeklődő, érdekelt, motivált fiatalokkal. Még csak közhelyekben lehet beszélni erről a folyamatról. Mindenekelőtt a DÖK-ök, különböző szervezetek munkájának fontosságát kellene tudatosítani mind a fiatalokban, mind a felnőttekben (ide értem az önkormányzatokat is).

A résztvevőkkel el kell fogadtatni egymást, hiszen ilyen ügyekben partnerként, és nem ellenségként kellene viselkedniük egymással. Ha a szervezetek megfelelő létszám és érdekeltség miatt már "életképesek", akkor el kellene érni, hogy szervezni lehessen programokat és azok ne maradjanak el azért, mert nincs hozzá megfelelő anyagi keret. Ha pedig már meg tudunk szervezni egy programot, melynek résztvevői között ott vannak a csoportunk lelkes tagjai is, akkor az eddig csak szemlélődők érdeklődökké, később akár a csapat tagjaivá is válhatnak, és ha egy jól működő szervezethez kapcsolódnak, akkor nagy a valószínűsége, hogy ez a kapcsolat hosszú távú és eredményes lesz, mind a feladatok, mind az emberi kapcsolatok szempontjából.

Készítette: Szeri Krisztina
Szentesi Ifjúsági és Diák Önkormányzat (SZIDÖK) képviselő

Források:

- *prof. Kelemen László: Pedagógiai pszichológia (Budapest, Tankönyvkiadó, 1981.)*
- *A kortárssegítők kiválasztása és képzése - a VE-GA Gyermek és Ifjúsági Szövetség 120 órás akkreditált pedagógus-továbbképzési programja*
- *A fiatalok helyi és regionális közéletben való részvételéről szóló módosított Európai Karta - http://www.europatanacs.hu/pdf/Mnizsteri_Bizottsag_13_ajanlasi.pdf*